

Posudek vedoucího na diplomovou práci Prokopa Bílého "Velmocenská politika: Rusko a USA z hlediska realistických teorií mezinárodních vztahů"

Ve své práci si Prokop Bílý předsevzal splnit dva navzájem propojené úkoly: jednak aplikovat tři verze současného realismu na proměnu americko-ruských vztahů posledních let a jednak posoudit sílu či slabost realistického paradigmatu v rámci tzv. metateoretické debaty v teorii mezinárodních vztahů. Při plnění obou úkolů dospěl k řadě zajímavých vhledů. Byl schopen operacionalizovat abstraktní teoretické pojmy - dát jim konkrétní empirický obsah - a získat tak nový náhled na skutečnost, čímž potvrdil smysluplnost teoretického bádání. Byl také schopen resumovat metateoretickou debatu a poukázat k jednomu jejímu možnému vyústění, jímž je kriticko-realistická pozice. Při plnění obou úkolů prokázal velký přehled v současných akademických diskusích a schopnost je používat při formulaci vlastních otázek a odpovědí. Z tohoto důvodu si práce jistě zaslouží, aby na jejím základě diplomant získal magisterský titul.

Zároveň však práce trpí dvěma nedostatky - jeden je dílčího charakteru, druhý se týká samotného jejího "research design" - otázek a odpovědí, které klade.

Prvním nedostatkem je způsob, jakým Bílý používá Mearsheimerovu teorii ofenzivního realismu. Jeho aplikace této teorie na rusko-americké vztahy totiž vychází z opačných východisek a dochází k opačným závěrům, než k jakým dochází při aplikaci na tyto

vztahy Mearsheimer sám. Zatímco ten považuje pokračující angažmá USA v Evropě po konci studené války za neracionální, neboť Rusko (na rozdíl od Sovětského svazu) je dostatečně vyvažováno a omezováno západoevropským blokem a nejeví známky hegemonických ambicí (za něž nelze považovat jeho snahu o udržení své sféry vlivu ve svém bezprostředním okolí), Bílý naopak popisuje vyvažování USA a Ruska na evropském kontinentu jako logický důsledek racionálního jednání obou států podle Mearsheimerovy teorie. Je samozřejmě možné aplikovat nějakou teorii jinak než jak to činí její tvůrce, ale pak by čtenáři mělo být vysvětleny důvody takové difference. Nicméně Bílý si pravděpodobně této difference není vědom, neboť tvrdí (v 3.3), že "přítomnost amerických vojenských sil na evropském kontinentu slouží k vyvážení ruského vlivu a zadržení jeho hegemonních ambicí. Amerika tedy 'nepředává peška', neboť žádný z evropských států není vlastními silami s to moc Ruska vyvážit, nýbrž 'zámořsky vyvažuje'." Jenže "zámořské vyvažování" podle Mearsheimera spočívá právě v tom, že daná velmoc nechává vyvažovat potenciální hegemony jejich regionálními protivníky a intervenuje právě jen tehdy, když ti nejsou schopni tento úkol splnit. Necht' členové komise položí autorovi při obhajobě následující otázku: Pokud by "off shore balancing" spočívalo ve vojenské přítomnosti dané velmoci v daném regionu, čím by se pak lišilo od "on shore balancing"?

Druhá, obecnější výtká se týká zvláštního nepoměru mezi výchozím záměrem, jímž má být

vyzkoušení platnosti tří verzí realismu na analýze jednoho konkrétního případu a jejím závěrem. Takové testování různých teorií totiž implikuje, že teorie jsou ve vzájemně se vylučujících vztazích, tedy že platí-li jedna, nemůže platit druhá (či třetí). Bílý naopak dochází k závěru, že platí všechny. Zatímco Bílý z toho vyvozuje pozitivní závěr o životaschopnosti současného realismu (viz Závěr), komise by se ho měla zeptat, není-li to naopak dokladem jeho slabosti. Ta by plynula z analogie k Popperově myšlence falzifikovatelnosti, podle níž není skutečnost, že teorie dokáže vysvětlit jakýkoliv empirický stav dokladem její síly, ale naopak její nevědeckosti. V Bílého případě by ovšem byla otázka postavena naopak: ne že by jedna teorie byla schopna vysvětlit cokoliv (a tedy vlastně nic), ale jeden určitý empirický případ by byl vysvětlitelný stejně dobře různými teoriemi, jejichž předpoklady se ovšem (alespoň v případě ofenzivního a defenzivního realismu) navzájem vylučují. Můžeme-li dokázat, že každá vědecká teorie je platná, nepodvrací to samotnou ideu "důkazu" a "vědecké platnosti"?

Jak jsem však předeslal v první části svého posudku, navzdory těmto dvěma problémům je Bílého práce důstojným podkladem pro získání magisterského titulu. Navrhuji ji ohodnotit známkou *velmi dobře*.

Prof. Pavel Barša